

Verkenning van een mogelijke interne verzelfstandiging van het Stadsarchief

Onderzoeksvraag: biedt een interne verzelfstandiging voordelen boven de huidige situatie?

Binnen de gemeente is het GVB extern verzelfstandigd, het Havenbedrijf is een Overheids NV, het Stedelijk Museum en het Amsterdam Museum zijn beide stichtingen.

Naast Gemeente Amsterdam hebben ook de gemeenten Ouder-Amstel en Amstelveen hun historische archieven ondergebracht bij het Stadsarchief. De gemeente Diemen beheert in eigen depot haar historisch archief, maar maakt wel gebruik van de Archiefbank om de inventarissen publiek bekend te maken. Binnenkort komt naar verwachting het archief van Weesp erbij.

Achtergrond

Het Stadsarchief (ruim 70 fte's) valt onder het Cluster Dienstverlening en Informatie. In het cluster zitten met name organisatieonderdelen met een hoog ICT-gehalte:

- Basisinformatie
- Belastingen
- CTO Innovatieteam
- Dienstverlening
- Monumenten en Archeologie
- Onderzoek, Informatie en Statistiek
- Stadsarchief
- Stadsbank van Lening
- Informatievoorziening Dienstverlening en Informatie

Bureau Monumenten & Archeologie en het Stadsarchief zijn binnen het cluster het meest verwant. Een fusie lijkt met het oog op komende bezuinigingen voor de hand te liggen. Daarnaast vormen het gebruik en de hoge onderhoudskosten van het gebouw een terugkerend onderwerp van gesprek.

Zijn voor bovenstaande uitdagingen (onder andere mogelijke fusie, beperkte benutting gebouw, hoge kosten) slimme oplossingen te bedenken?

Verdere ragen die leven:

1. Welke hinder ondervindt het Stadsarchief van de huidige situatie?
2. Voor welke problemen lijkt een verandering van structuur de oplossing?
3. Zijn er andere oplossingen voor die problemen dan structuurveranderingen?
4. Welke nieuwe problemen komen ervoor in de plaats?
5. Hoe complex is de huidige situatie eigenlijk?
6. Hoe complex wordt de nieuwe situatie?
7. Zijn er in de huidige structuur versimpelingen door te voeren door hier en daar heldere afspraken te maken?

In het algemeen ziet men als voordelen van verzelfstandiging van overheidsdiensten:

- Organisatie wordt gestimuleerd om meer en ander publiek te trekken
- Bij zelfstandigheid gaat de energie naar de core-business i.p.v. naar alle intern-gemeentelijke overlegverplichtingen
- Afspraken worden explicieter: het management krijgt meer greep op de bedrijfsvoering, de gemeente op de prestaties. Management en gemeente kunnen beter sturen.
- De financiële kracht neemt toe omdat het management greep krijgt op alle kosten, ook op de (vaak wat onzichtbare en binnen het gemeentelijk apparaat versleutelde) overhead
- Zelfstandig personeelsbeleid wordt mogelijk
- De directiefunctie wordt aantrekkelijker voor een culturele topper
- Bestuursleden (RvT of RvC) kunnen een waardevol klankbord vormen voor de directie
- Een passende financiële administratie en ICT-infrastructuur worden mogelijk

Van de bovenstaande voordelen lijkt alleen het tweede voordeel (geen intern gemeentelijk overlegverplichtingen) te gelden. De vraag die dan rijst is of je je alleen daarvoor de inspanning moet getroosten tot een interne verzelfstandiging. De huidige voordelen die een relatief kleine dienst als het Stadsarchief nu eenmaal heeft wanneer het blijft ingebed bij de gemeente, zijn niet te onderschatten. Zijn er geen andere oplossingen denkbaar om te ontsnappen aan het interne gemeentelijke overlegcircuit en de bij tijd en wijle bureaucratische stammenstrijden? Een proces tot verzelfstandiging kost veel tijd en kan gepaard gaan met ‘collateral damage’.

Het Stadsarchief is, naast de dienst Basisinformatie, een van de weinige uitvoerende diensten die in de portefeuille van de burgemeester zitten. Dat weet de afdeling Financiën ook en de ervaring leert dat deze diensten gedijen onder de hoede van de burgemeester.

Voorlopige conclusie:

Koester de nabijheid van de burgemeester. In de afgelopen jaren hebben opeenvolgende burgemeesters van Amsterdam het archief een warm hart toegedragen. Welke juridische vorm het archief ook heeft, er zal altijd (wettelijk) toezicht moeten zijn nu de Archiefwet dat voorschrijft. Bovendien schrijft die wet ook voor dat de gemeente een archief moet financieren. De voordelen van het meeliften op de gemeentelijke organisatie lijken – door de oogharen gezien en niet gehinderd door al te veel kennis - op te wegen tegen de nadelen van een geheel zelfstandige bedrijfsvoering.

Wanneer er meer zicht is op de antwoorden op de bovenstaande ‘vragen die leven’ kunnen we bepalen of een interne verzelfstandiging daarvoor de oplossing is of dat gedacht moet worden aan mogelijke andere strategische oplossingen door bijvoorbeeld het Stadsarchief organisatorisch elders onder te brengen, of samenwerkingsverbanden te zoeken in de stad en/of in de regio/provincie.

Wordt vervolgd. 5.1.2.e juli 2020